

7. Мачуський В.В. Формування творчої активності старшокласників у клубах навчальних закладів : навч.-метод. посіб. / В.В. Мачуський, В.Ю. Гаврилюк. – Біла Церква : КОПОПК, 2006. – 216 с.

8. Пустовіт Г.П. Концептуальні засади сучасної освіти і виховання учнів : наук.-метод. посіб. / Г.П. Пустовіт. – К. : Грамота, 2005. – 208 с.

9. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка : навч. посіб. / Т.І. Сущенко. – К. : ІСДО, 1996. – 144 с.

10. Сисоєва С.О. Педагогічні технології творчого розвитку особистості: проблеми і суперечності / С.О. Сисоєва // Творча особистість у системі неперервної професійної освіти : матеріали міжнародної наукової конференції, 16–17 травня 2000 р. / [за ред. С.О. Сисоєвої і О.Г. Романовського]. – Х. : ХДПУ, 2000. – С. 84–90.

ПРИХОДЧЕНКО К.І., ОХРИМЕНКО В.В.

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ УМОВ ПРАЦІ МОЛОДШИХ ФАХІВЦІВ – БУДІВЕЛЬНИКІВ

Динамізм у зміні техніки та технології будівельних процесів зумовлює зростання творчих можливостей професійної діяльності студентів. Процес ставлення професійно важливих якостей у майбутніх фахівців будівельників неможливий без сформованості психофізіологічних функцій, які забезпечують продуктивність і безпеку праці, якість, швидкість у виготовленні будівельної продукції.

Вибір базових, професійно значущих властивостей особи ґрунтується на уявленні про деяку систему вимог, що висувуються професією, і про спеціальні здібності, якими людина повинна володіти до певної міри, щоб бути в змозі задовольняти ці вимоги [1, с. 91]. Здатність людини до інтеграції, структурування та систематизації тих знань та вмінь, які вона має, для вирішення реальних завдань вважається одним із найважливіших критеріїв високого рівня формування образу компетентного спеціаліста [2, с. 59].

Сучасні дослідження в забезпеченні взаємної відповідності людини та професії відображено в працях І.О. Баклицького, О.М. Кокун, В.В. Небесної. У дослідженнях Г.М. Загоровського, І.А. Зимньої, К.А. Рибалки розглянуто концептуальні питання з формування виробничих навиків та вмінь у системі професійного навчання [1–5].

Мета статті – розглянути та проаналізувати роботу студентів на практиці, а також характеристики мотивації організації з охорони праці.

Одним із найважливіших завдань науковців є запровадження методик таких умов праці, які б виключали можливість дії на працюючих різних небезпечних і шкідливих виробничих факторів, тобто поєднання навчання з продуктивною працею та збереження здоров'я.

У професійній спрямованості особистості виражається позитивне ставлення до професії, схильність та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку, задовольняти матеріальні й духовні потреби, займаючись працею в галузі своєї професії. Професійна спрямованість передбачає розу-

міння та внутрішнє сприйняття цілей і завдань професійної діяльності. Всі ці риси й компоненти професійної спрямованості є показниками рівня її розвитку та сформованості у студентів, характеризуються стійкістю (чи нестійкістю), домінуванням громадських чи вузькоособистих мотивів. Формувати професійну спрямованість у студентів – це значить зміцнювати в них позитивне ставлення до майбутньої професії, інтерес, схильності та здібності до неї, прагнення вдосконалити свою кваліфікацію після закінчення вищої школи, розвивати ідеали, погляди, переконання. Позитивні зміни в змісті професійної спрямованості виявляються в тому, що міцніють мотиви, пов'язані з майбутньою професією, з'являється прагнення добре виконувати свої ділові обов'язки, бажання показати себе вмілим спеціалістом та досягти успіху в роботі, зростають домагання успішніше вирішувати складні навчальні питання чи завдання, посилюється відчуття відповідальності [10, с. 274].

Забезпечення в навчально-виховному процесі належної організації умов формування професійно важливих якостей у студентів та вимоги безпеки в організації будівництва дає змогу визначати спрямованість як компонент професійної майстерності майбутніх фахівців будівельників.

Техніка безпеки – при виконанні різних виробничих процесів необхідно дотримувати обережності, щоб не одержати ушкодження й не заподіяти шкоди людям і устаткуванню. Правила обережності поєднуються під загальною назвою техніки безпеки. У різних виробництвах ці правила мають свої особливості [6]. Безпека праці (рос. безопасность труда, англ. safety; нім. Arbeitssicherheit) – умови праці на об'єктах промисловості, що виключають вплив небезпечних і шкідливих факторів на працюючих. Безпека праці підтримується шляхом виконання комплексу заходів щодо запобігання травматизму, захворювань і аварій. ГОСТ 12.0.002-80 “Безпека праці” в Україні регулюється нормативними документами, які об'єднані в Систему стандартів безпеки праці (ССБП), класифікація яких розповсюджується на всі основні види праці [6].

Одним із напрямів організації праці є вдосконалення умов праці. Умови праці – це зовнішнє середовище працівника в процесі виробництва, що впливає на його працездатність і продуктивність праці. Фактори, які визначають умови праці та впливають на здоров'я й працездатність людини, поділяють на такі групи:

- соціально-економічні – включають законодавчу й нормативно-правову базу, що регламентує умови праці;
- психофізіологічні фактори – зумовлені конкретним змістом трудової діяльності, характером праці (фізичне й нервово-психічне навантаження, монотонність, темп і ритм праці);
- санітарно-гігієнічні умови – визначають зовнішнє виробниче середовище (температура повітря, шум, вібрація, освітлення тощо), а також санітарно-побутове обслуговування на виробництві;
- естетичні – сприяють формуванню позитивних емоцій у працівника (архітектурне, конструкторське, художнє оформлення інтер'єру, обладнання, оснащення, виробничого одягу тощо);

– соціально-психологічні фактори – характеризують відносини в трудовому колективі та створюють морально-психологічний клімат [3].

Виходячи з принципів гігієнічної класифікації, умови праці поділяються на чотири класи:

1. Оптимальні умови праці – такі умови, за яких зберігається не лише здоров'я працівників, а й створюються передумови для підтримування високого рівня працездатності.

2. Допустимі умови праці – характеризуються такими рівнями факторів виробничого середовища і трудового процесу, які не перевищують встановлених гігієнічних нормативів для робочих місць, а можливі зміни функціонального стану організму відновлюються за час регламентованого відпочинку або до початку наступної зміни та не справляють несприятливого впливу на стан здоров'я працівників і їх дітей у найближчому та віддаленому періоді.

3. Шкідливі умови праці – характеризуються наявністю шкідливих виробничих факторів, що перевищують гігієнічні нормативи й здатні негативно впливати на організм працівників та/або його дітей.

Перший ступінь – умови праці, що характеризуються такими відхиленнями від гігієнічних нормативів, які, як правило, викликають функціональні зміни, що виходять за межі фізіологічних коливань та найчастіше сприяють зростанню захворюваності з тимчасовою втратою працездатності.

Другий ступінь – умови праці, що характеризуються такими рівнями факторів виробничого середовища і трудового процесу, які здатні викликати стійкі функціональні порушення, призводять у більшості випадків до зростання захворюваності з тимчасовою втратою працездатності, підвищення частоти загальної захворюваності, появи окремих ознак професійної патології.

Третій ступінь – умови праці, що характеризуються такими рівнями шкідливих факторів виробничого середовища та трудового процесу, які призводять до підвищення рівнів захворюваності з тимчасовою втратою працездатності та розвитку, як правило, початкових стадій професійних захворювань.

4. Небезпечні (екстремальні) – умови праці, що характеризуються такими рівнями факторів виробничого середовища, вплив яких протягом робочої зміни створює високий ризик виникнення важких форм гострих професійних уражень, отруєнь, каліцтв, загрозу для життя [6].

Працездатність – здатність до трудової діяльності, яка залежить від стану здоров'я людини. Залежно від характеру роботи, яку може виконувати людина, розрізняють:

- загальну (тобто здатність до виконання роботи в звичайних умовах);
- професійну (здатність до виконання роботи певної професії);
- спеціальну (тобто здатність до виконання робіт у певних виробничих або кліматичних умовах – під землею, у тропіках тощо) [6].

Питання умов праці на робочих місцях та їх атестацію регламентують такі нормативно-правові акти:

Закони України:

1) “Про внесення змін до Закону України “Про охорону праці” від 21 листопада 2002 р. № 229-IV;

2) “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення” від 24 лютого 1994 р. № 4004-XII;

3) “Про відпустки” від 15 листопада 1996 р. № 504/96-ВР;

4) “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV;

5) Постанова Ради Міністрів УРСР “Про Державну експертизу умов праці” від 1 грудня 1990 р. № 357.

Постанови Кабінету Міністрів України:

1) “Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці” від 1 серпня 1992 р. № 442;

2) “Про затвердження Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці” від 17 листопада 1997 р. № 1290;

3) “Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах” від 16 січня 2003 р. № 36;

4) “Про затвердження Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня” від 21 лютого 2001 р. № 163;

5) “Про затвердження переліку робіт із важкими, шкідливими та особливо шкідливими умовами праці у будівництві, на яких встановлюється підвищена оплата праці” від 12 липня 2005 р. № 576;

6) “Про затвердження переліку професійних захворювань” від 8 листопада 2000 р. № 1662.

Накази Міністерства охорони здоров’я України:

1) “Про затвердження Гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу” від 27 грудня 2001 р. № 528;

2) “Про затвердження Інструкції щодо визначення допустимих термінів роботи працюючих у шкідливих умовах” від 12 грудня 2006 р. № 820;

3) “Про затвердження гігієнічного нормативу “Перелік речовин, продуктів, виробничих процесів, побутових та природних факторів, канцерогенних для людини” від 13 січня 2006 р. № 7;

4) “Про затвердження Порядку складання та вимоги до санітарно-гігієнічних характеристик умов праці” від 13 грудня 2004 р. № 614 [8].

Безпека праці досягається забезпеченням безпеки будівель та споруд, виробничих процесів і обладнання. Вирішення питань охорони праці здійснюється на стадіях проектування, виготовлення й експлуатації різних об’єктів виробничого призначення. Будівлі, споруди підприємств мають відповідати будівельним нормам і правилам, санітарним нормам проекту-

вання промислових підприємств СН 245-71, а також галузевим нормативним документам. Обсяг виробничих приміщень на одного працівника, згідно із санітарними нормами, повинен становити не менше ніж 15 м^3 , а площа приміщення – $4,5 \text{ м}^2$. Ширина основних проходів усередині цехів та ділянок має бути не менше ніж 1,5 м, а ширина проїздів – 2,5 м. Висота виробничих приміщень повинна бути не менше ніж 3 м. Вимоги безпеки до виробничого обладнання викладені в міждержавних стандартах: ГОСТ 12.2.003-74. “ССБТ. Обладнання виробниче”; ГОСТ 12.2.049-80 “ССБТ. Обладнання виробниче. Загальне ергономічні вимоги”; ГОСТ 12.2.062-81 “ССБТ. Обладнання виробниче. Огорожі захисні”. Ці вимоги містяться в технічній документації з монтажу, експлуатації, ремонту, транспортування та збереження виробничого обладнання; СНиП III-4-80* (Будівельні норми та правила III-4-80*) Техніка безпеки в будівництві.

Оригінальна назва документа: СНиП III-4-80* Техніка безпеки в будівництві. Розробник: ЦНПОМТП мінбудархітектури 1980. Роз’яснення. – БСТ № 7, 1990 р. є в офіційному переліку чинних нормативних документів на 2009 р., що виданий Мінрегіонбудом Документ “СНиП III-4-80* “Техніка безпеки у будівництві” [9].

Висновки. Належним чином організована робота з формування професійно важливих якостей у майбутніх молодших фахівців будівельників в умовах використання та раціональної організації й охорони праці у будівництві забезпечує засвоєння теоретико-практичного матеріалу, тобто закріплення знань на практиці з використанням необхідних нормативно-правових актів з охорони праці, використання набутих знань і практичних навичок для аналізу виробничої ситуації та прийняття правильного рішення, а також уміння класифікувати й планувати робочі місця згідно з правилами техніки безпеки з організації технологічних процесів.

Література

1. Загоровский Г.М. Психофизиологический анализ трудовой деятельности / Г.М. Загоровский. – М. : Наука, 1966. – 114 с.
2. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке : кн. для учителя / И.А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1985. – 160 с.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/Itemid,36/.
4. Небесна В.В. Фізіолого-гігієнічне обґрунтування профілактики впливу охолоджуючого мікроклімату на працівників вуглезбагачувальних фабрик : дис. ... канд. біол. наук : 14.02.01 / В.В. Небесна ; АМН Укр., Інститут медицини праці. – К., 2006. – 168 с.
5. Рибалка К.А. Підвищення безпеки праці при реконструкції одноповерхових промислових будівель : дис. ... канд. тех. наук : 05.26.01 / К.А. Рибалка ; Придніпровська держ. академія будівництва та архітектури. – Д., 2009. – 210 с.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elektrodivgun.ru/>.

7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kadrovik.info/content/>.
9. СНиП III-4-80*. Техника безопасности в строительстве / Госстрой СССР. – М. : ЦИТП Госстроя СССР, 1991. – 352 с.
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/86/6064.html>.
11. Дьяченко М.И. Психология высшей школы : учеб. пособ. для вузов / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – 2-е изд., перераб. и доп. – Мн., 1981. – 383 с.

РЕВЕНКО І.В.

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Національною концепцією виховання дітей і молоді визначено, що становлення української державності, інтеграція в європейське та світове співтовариство передбачають орієнтацію на людину, націю, пріоритети духовної культури. Потужні культуротворчі та виховні можливості мистецтва є одним з універсальних засобів виховання й розвитку дітей. Це особливо актуально в підлітковому віці, оскільки саме в цьому віці закладаються основи світогляду, естетичних та моральних установок.

Необхідність залучення дітей і молоді до цінностей художньої культури підкреслюється в Державній національній програмі “Освіта” “(Україна ХХІ століття)”, де зазначено, що одним з пріоритетних напрямів реформування виховання є забезпечення високої художньо-естетичної освіченості та вихованості особистості шляхом прилучення її до літератури, музики, образотворчого мистецтва, надбань народної творчості, здобутків української і світової культури.

Відомі педагоги сучасності (В. Бутенко, І. Зязюн, М. Лещенко, Б. Лихачов, Н. Миропольська, Г. Падалка та ін.) розглядають естетичне виховання як органічний компонент навчально-виховної системи сучасної школи. Пошуками можливостей удосконалення процесу естетичного виховання дітей займалися О. Олексюк, Б. Неменський, О. Рудницька, В. Шацька, С. Шацький, Г. Шевченко та ін. У наукових працях Л. Масол, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової розроблені концептуальні підходи до естетичного виховання учнівської молоді засобами мистецтва.

Державні нормативні документи вказують, що проблема художньо-естетичного виховання школярів у контексті головних завдань сучасної освіти є досить актуальною. Як свідчить аналіз психолого-педагогічної літератури щодо вказаної проблеми, педагогічною наукою накопичений значний досвід, який потребує узагальнення та систематизації.

Метою статті є визначення психолого-педагогічних особливостей художньо-естетичного виховання підлітків.